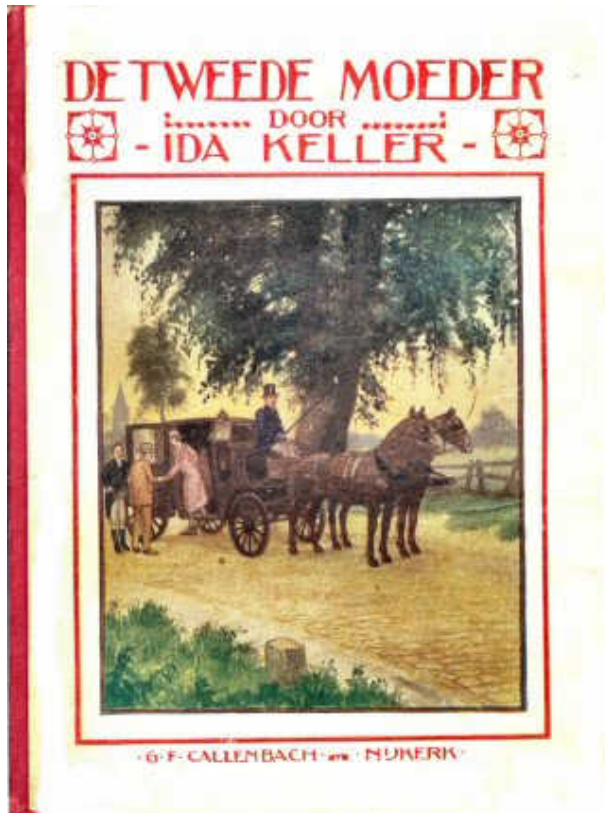

Zondagsschoolboekje

Titel: De tweede moeder

Auteur: Ida Keller

Illustrator: Henk Poeder

Uitgever: G.F. Callenbach, Nijkerk

Druk: 3

Jaar van uitgave: 1928

DE TWEEDE MOEDER

DOOR
- IDA KELLER -

HOOFDSTUK I.

Geen prettig vooruitzicht.

„Wel, nu nog mooier; heb ik van mijn leven! Je staat daar te kijken, of je laatste oortje versnoept hebt, en zet een gezicht, of je den geheelen dag niet anders dan azijn hebt geproefd. Mij dunkt, dat je meer reden hebt om blij te zijn en God te danken, dat je weer een moeder gekregen hebt,” zeide Sientje, de dienstbode van den heer Van Duin.

„Maar zoo zijn kinderen nu eenmaal; zij begrijpen hun eigen belang niet,” ging de oude dienstmaagd, nu meer tot zichzelf sprekend, voort, terwijl zij bezig was met veel zorg de tafel te dekken voor het middagmaal.

„Nu, zij mag voor mijn part wegblijven,” antwoordde een knaap van omstreeks twaalf of dertien jaar, die, leunend tegen het vensterkozijn, met een onvriendelijke uitdrukking in zijn anders zoo heldere oogen, blijkbaar boos naar buiten staarde.

„Wat doet ze hier te komen,” vervolgde hij na een oogenblik, „tweede moeders zijn altijd onaangenaam en vervelend, dat heeft Hendrik van den dokter mij laatst nog gezegd. En die kan het weten, want hij heeft er zelf ook een. Het was volstrekt niet noodig, dat papa weer trouwde; het was best gegaan zonder een tweede

moeder. Zij kan toch nooit voor ons zijn, wat een eigen moeder is, en zij zal toch niet van ons houden, dat weet ik zeker.”

„Nu, als je zoo aardig en vriendelijk bent als nu, dan zou dit wel zoo kunnen wezen, natuurlijk, maar dan zal het je eigen schuld zijn, Max, geheel je eigen schuld. En je papa zal er toch niet bijster mee ingenomen zijn, en dat wel toonen ook, als je van plan bent daar zoo te blijven staan, als zijn vrouw hier haar intrede doet.

En,” vervolgde de oude dienstmaagd, „dat alles zonder haar best gaan zou, — nu, ga dan maar eens naar boven en kijk eens in de groote kast, welk een berg van goed alleen van jelui daar opgestapeld ligt, en dat allemaal op verstellen wacht. Ik voor mij zou niet weten, hoe het gaan moest, als er niemand kwam om alles weer op orde te brengen en het bestuur van de huishouding geheel op zich te nemen. En als er één voor geschikt is; dan is je tweede moeder het zeker.”

„Je mag zeggen, wat je wil,” zei de knaap op koppigen toon, „maar ik zal nooit van haar houden, en ik wil ook niet doen, wat zij zegt. Ik heb nu al een hekel aan haar, hoor!”

„Dan zal je papa je wel leeren buigen, dat zeg ik je. Heeft hij niet zelf tegen mij gezegd: „Sientje,” zei hij, „het kan zoo niet langer, de boel loopt heelemaal in 't honderd. Als je jong en sterk was, dan zou ik er nog zoo gauw niet aan denken om weder te trouwen; maar je wordt een dagje ouder, en dat moet ik ook in aanmerking nemen. Daarom is het veel wijzer, dat ik maar weer een vrouw neem, dan hebben mijn jongens ook weer een moeder, die voor hen zorgen kan.”

„En wat zei je toen, Sien?” vroeg Max nieuwsgierig.

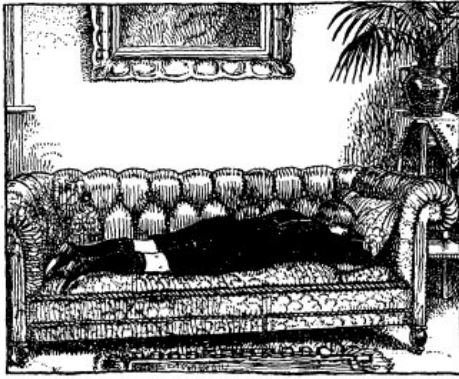
„Wel, wat ik zei? Nu, mijnheer,” zei ik, „ga je gang, 't is hoog noodig, dat er hier een hand komt, die de kinderen regeert, als u van huis bent, want om mij geven ze niets, en om Doortje ook niet, en daarom is het heel goed, dat u weer een vrouw neemt.”

„Dan vind ik je een heel nare meid, Sien,” riep de jongen uit, en draaide de oude dienstmaagd boos den rug toe.

Sientje ging bedaard door met tafeldekken en begon daarna het eten op te doen. Max sloop langzaam de kamer uit, en ging naar boven. Hij trad de „blauwe” kamer in, aldus genoemd, omdat behangsel, gordijnen en meubelen van die kleur waren. Hij deed de deur op slot, en wierp zich toen, zoo lang als hij was, op de sofa neder, met het gelaat voorover en de armen uitgestrekt.

Daar, boven de sofa, hing een levensgroot portret van zijn overleden moeder. Het zachte, innemende gelaat, met den vriendelijken glimlach om den mond en de liefdevolle uitdrukking in de ernstige, donkerbruine oogen, scheen levend te worden in de zwaar vergulde lijst.

't Was, of zij met een zachten, maar toch eenigszins verwijtenden blik op haar lieveling, haar eerstgeborene, die zich zoo aan hartstochtelijke droefheid overgaf en van geen troost wilde weten, nederzag. Van een vijftal zonen was hij haar oudste, haar meestgeliefde geweest. In de dagen, die aan haar sterven waren voorafgegaan, had zij hem voortdurend bij zich willen hebben, — en kort voor haar heengaan had zij hem nog in het bijzonder

toegesproken, en hem aangemaand als oudste steeds den anderen een voorbeeld te geven.

Wat haar heengaan voor hem geweest was, wist niemand zoo goed als hij zelf, want met niemand, zelfs met zijn vader niet, had hij ooit over zijn leed gesproken.

In stilte, diep verborgen voor 't menschelijk oog, had hij zijn smart gekoesterd, en alleen de eenzame, nachtelijke uren, als alles in diepe rust was, hadden zijn uitbarstingen van droefheid gezien.

Hij was zijn moeder kwijt, en niemand op aarde, dacht hij, kon hem ooit meer dit verlies vergoeden. Hij dacht, dat hij nooit meer vroolijk zou kunnen zijn als andere jongens, na het onherstelbaar verlies, dat hij geleden

„Jelui moet na het eten allen naar boven gaan en je beste pak aantrekken, jongens, ter eere van de nieuwe mama,” zei Sientje. „Doortje zal jelui wel met een en ander helpen.”

„Ik trek geen ander pak aan, 't kan mij niet schelen, of ik er mooi uitzie of niet,” zei Max knorrig.

„Dan doe ik het ook niet,” zei Wouter, de tweede, „en ik ook niet — en ik ook niet!” riepen de jongeren als in koor uit. „Stil, stil,” vermaande Sientje, „geen van allen heeft iets te zeggen. Papa heeft het zoo gewild, en hij zou erg boos zijn, als je niet allen je beste kleeren aan had van avond.”

„En Gerard zal mamaatje mooie bloemen geven, nietwaar, mijn hartje?” vervolgde Sientje, en kuste de kleinste van het vijftal, een knaapje van nog geen vier jaar.

Onderwijl was Doortje boven bezig de tafel daar in gereedheid te brengen. Het fijne damasten tafellaken, dat door de overleden mevrouw Van Duin slechts bij hoogst zeldzame gelegenheden voor den dag werd gehaald, versierde nu de tafel, die voor twee personen gedekt was.

Kristallen vazen met een keur van fijne bloemen prijkten aan weerskanten en naast het bord van haar, die van nu af het bestier der huishouding in handen zou nemen, lagen een paar heerlijke rozen.

Even nadat de klok zeven uur geslagen had, hoorde men het rollen van een rijtuig, dat na een oogeblik voor de deur stilhield.

„Daar zijn ze,” fluisterde de kleine Johan Erik in 't oor, „nu zullen wij gauw onze nieuwe mama zien. Oom

had. Als hij des avonds de sterren aan het uitspansel zag schitteren en de avondster, de grootste van alle, door het venster van zijn slaapkamertje naar binnen keek, was het hem te moede, alsof het oog zijner moeder van uit den hemel vriendelijk troostend op hem nederzag, en dan schreide hij zich in slaap van verlangen naar haar.

En nu hij daar onder haar beeltenis zoo diep bedroefd terneder lag, en na een poos zijn betraande blikken tot haar ophief, als om bij haar ondersteuning te zoeken in het leed, dat hem overstelpde, scheen ze hem vriendelijk en bemoedigend toe te knikken.

Sientje was hem niet gevolgd, hoewel zij wist, waar hij naar toe ging, toen zij hem de trap zag opgaan. Zij vond het beter hem stil te laten begaan.

„Arm schaap,” mompelde zij bij zichzelf, terwijl zij naar haar potten en pannen terugkeerde om te kijken, of het eten ook kon aanbranden, „hij heeft er toch altijd nog veel weet van, de stumperd! 't Zal mij benieuwen, hoe het gaan zal, en wat het van avond zal geven, als zij hier als vrouw des huizes haar intree zal doen.”

Toen het eten kort daarna op tafel stond, schaarden zich vijf frissche jongensgezichten er om heen. Sientje schepte de soep op, en bediende hen allen. Zij zouden vooruit eten, want papa kwam eerst om zeven uur van den trein, en bracht dan de nieuwe mama mede. Het was dus maar beter, had papa gedacht, dat zij vooruit aten, anders werd het zoo laat voor de kleintjes. Er zou voor papa en mama afzonderlijk boven, op de kamer, grenzende aan het salon, gedekt worden. Zóó had de heer Van Duin het besteld, en zóó werd het door Sientje, zijn trouwe dienstmaagd, stipt uitgevoerd.

Hendrik heeft gezegd, dat ze heel mooi is en heel lief ook.”

Zij stonden allen daar in afwachting van haar komst, die vijf jongens met hun krullende haren en open gezichten in hun fonkelnieuwe matrozenpakjes, die opzettelijk voor deze gelegenheid gekocht waren. Het was de eerste dag en het eerste uur, dat ze hun rouwpakje hadden afgelegd, na langer dan een jaar in het zwart te zijn geweest.

Max bekeek zichzelf in den grooten spiegel, die hem geheel weerkaatste, met een gevoel van weerzin en verdriet.

„Ik wil haar toch niet liefhebben, — nooit!” zei hij vastbesloten bij zichzelf, toen hij voetstappen op de trap hoorde, en even daarna de deur opening.

HOOFDSTUK II.

Het nieuw tehuis.

Héél vroeg reeds in den morgen lichte de kleine Johan zijn goudlokkig hoofdje van het kussen op, en keek naar de blauwe lichtstreep, die door de gesloten luiken viel.

„Ik wou, dat het al tijd was om op te staan, en Doortje kwam om mij met aankleeden te helpen,” dacht hij, „ik ben zoo benieuwd, om de nieuwe mama weer te zien. Slaap je nog, Erik?”

Erik, die met zijn tweelingbroertje in één bed sliep,

wendde op deze vraag het hoofd om en wreef zich in de oogen.

„Wat zeg je, Johan?” vroeg hij geeuwend.

„Ik wou je vragen, hoe je onze nieuwe mama vindt. Vind je haar niet mooi, Erik?”

„O ja! heel mooi en heel lief,” zei Erik, terwijl hij

zich tegelijk weer omkeerde en na een oogenblik weer in slaap viel.

Johan ging recht overeind in bed zitten. Hij kon niet meer slapen en dacht aan hetgeen op 't oogenblik het meest zijn hoofd en hart vervulde. Hij vond het een aardige gedachte weer een moeder te hebben en mama te kunnen zeggen; maar of de nieuwe mama ook zoo goed voor hem zou zijn, en zooveel geduld met hem zou hebben, als zijn eigen, lieve, overleden moeder, dat betwijfelde hij wel een weinig.

zoo, mevrouw Van Duin zag er zóó jong uit, dat niemand haar nog dien leeftijd zou hebben toegekend. Blond en tener, met een zacht, bleek gelaat en heldere, blauwe oogen, die zoo vriendelijk in 't rond blikten, was zij een liefelijke verschijning, die niet naliet indruk te maken en voor zich in te nemen. Intusschen hadden de jongsten hun plaats aan de ontbijt tafel ingenomen, na papa en mama goedenmorgen gewenscht te hebben. Het laatst van allen kwam Max binnen. Zijn vader keek hem met verwondering en onderzoekend aan; toen begon hij te kleuren en de aderen op zijn voorhoofd zwoilen op.

„Wat beteekent dat?” zeide hij streng, en er kwam een zeer misnoegde uitdrukking op zijn gelaat; „wil je wel eens terstond weer naar boven gaan en van kleeren verwisselen? Ik heb je gisterenavond nog gezegd, dat ik je niet meer daarin zien wil,” vervolgde de heer Van Duin, terwijl zijn blik gleed over het rouwgewaad van zijn zoon.

Er kwam een flikkering in de oogen van Max, toen deze die van zijn vader ontmoetten. Hij wierp koppig zijn hoofd achterover in den nek, en ging de kamer uit. Op het gelaat van de jeugdige stiefmoeder stonden teleurstelling en droefheid te lezen. Het was haar den vorigen avond reeds niet ontgaan, met welke vijandige blikken de knaap haar had aangezien bij haar binnentreden, en, toen ze op hem toetreden

Hij wist zeer goed dat hij dikwijls ondeugend was, en niet alleen hij, maar allemaal, zelfs de kleine Gerard niet uitgezonderd, en hij gevoelde er iets van, wat Sientje er mee bedoelde, toen zij van de nieuwe mama eens gezegd had, dat het arme mensch het soms zwaar genoeg te verantwoorden zou hebben.

„Wouter is nog eigenlijk de zoetste van ons allen,” redeneerde Johan bij zichzelf, terwijl hij in 't bijzonder aan zijn broer Wouter dacht, die juist veertien dagen geleden zeven jaar was geworden.

Eindelijk was het uur van opstaan geslagen en kwam Doortje boven om, voor zooveel nog noodig, de jongens te helpen bij het aankleeden, en een half uur later verschenen ze blozend en frisch in de huiskamer.

De morgenzon scheen vroolijk naar binnen, en haar stralen speelden een dartel spel op het glanzend, goudblond haar der jonge vrouw, die voor de tafel stond, en bezig was thee in te schenken. Tegenover haar zat de heer Van Duin, die bezig was de couranten in te zien. Af en toe echter blikte hij er over heen naar het gelaat zijner jonge vrouw, waarop een zachte, weemoedige uitdrukking lag, die half en half deed denken aan in stilte gedragen leed.

Als haar blik evenwel dien van haar echtgenoot ontmoette, dan glimlachte zij vroolijk tegen hem, als wilde zij hem daarmee te kennen geven, dat zij héél gelukkig was in haar nieuwe omgeving.

Zij zag er nog jong uit, bijzonder jeugdig, en toch was ze al vier en twintig jaar, zooals Doortje aan Johan verteld had, heel in vertrouwen natuurlijk, hetgeen de knaap evenwel maar niet kon gelooven. Het was ook

was en hem de hand toegestoken had, toen hadden zijn vingertoppen nauwelijks haar hand aangeraakt. In dat oogenblik reeds was het haar duidelijk geworden, dat zij door hem althans niet begeerd was, en wellicht zelfs stillen tegenstand van hem zou ondervinden, en dit was het, wat haar terneder drukte.

In de korte oogenblikken van kennismaking had zij reeds bemerkt, hoe groot de invloed was, dien Max op zijn jongere broertjes uitoefende; want toen Erik, in een opwelling van echt kinderlijke blijdschap over de vriendelijke woorden, die zij tot hem gesproken had, zijn armen om haar hals had willen slaan, had een enkele blik van Max en het woord „stiefmoeder”, dat nauw hoorbaar over zijn lippen gleed, de armen van den jongeren broer doen nederzakken. Zij had gedaan, alsof zij het niet bemerkte had, maar haar hart was er pijnlijker door getroffen.

Toen Max in zijn andere kleeren binnenkwam, werd er aan tafel niet meer over het geval gesproken.

De heer Van Duin las verder zijn couranten door, terwijl zijn gade de jongens van thee en boterhammen voorzag en af en toe een woordje met hen wisselde. Na het ontbijt gingen de jongens naar school, op Gerard na, en eenige minuten daarna maakte de heer Van Duin zich ook gereed, en na afscheid te hebben genomen van vrouw en kind, ging hij uit om zijn zaken te behartigen.

Toen de deur achter hem was dichtgevallen, zonk zijn jonge vrouw neder op den stoel, waarvan zij zooveel was opgestaan. De kleine Gerard was de gang ingelopen, om daar te spelen, en zij was dus alleen.

Groote, brandende tranen welden op in haar oogen en parelden langs haar gelaat. Zij had zich alles zoo

geheel anders voorgesteld! Alles rondom haar scheen haar nu zoo kleurloos en zoo koud toe niet alleen, maar het was haar, of de dienstboden zelfs met de kinderen saamsponden en, van dat zij haar intrede gedaan had, zekere terughouding tegenover haar in acht namen. Zij liet haar betraande blikken naar buiten dwalen

over de boomen en heesters en de pas ontloken bloemen. Het was in de tweede helft van Mei; alles in den tuin stond in bloei, de seringen en de gouden regen en de kastanjeboomen, de vergeet-mij-nietjes en de jasmijnen, die een heerlijken geur rondom zich verspreidden.

Maar ondanks al die heerlijkheid scheen het hart van de arme, jonge mevrouw Van Duin te zullen bevriezen onder de koude blikken om haar heen.

Ach, hoe verlaten gevoelde zij zich op dit oogenblik, ver van haar eigen, dierbaar land, van haar vrienden verwijderd!

Zij dacht aan den avond vóór haar trouwdag, toen zij voor het laatst aan den schoot van de oude mevrouw

Van Hertshoorn was neergekniel, en om haar zegen had gevraagd.

Mevrouw Van Hertshoorn was een oude, eerbiedwaardige vrouw, met zilverwitte haren, de moeder der familie, bij wie zij als gouvernante in huis was, en die zij toen voor altijd zou gaan verlaten.

Op twintigjarigen leeftijd als wees alleen en onbemiddeld in de wereld staande, bleef Alice During (zoo heette mevrouw Van Duin, vóór zij huwde) en haar oudere zuster niets anders over, dan haar brood onder vreemden te zoeken. Alice en haar zuster waren van een deeltige familie, doch die geen geld bezat, en haar ouders hadden haar dan ook niets hoegenaamd nagelaten dan een onbevleeten naam. Doch Alice During bezat schatten, van grooter waarde dan geld of wereldschen rijkdom en pracht, want zij bezat den parel van groote waarde, welks glans niet verdonkert, maar eeuwig blijft. Haar schatten waren boven in den hemel, waar Christus is, en zij was er van verzekerd, dat zij bij Hem veilig en welbewaard waren. Haar erfenis was onverderfelijk en onverwelkelijk, omdat ze niet van deze wereld was.

Haar ouders, die beiden God vreesden, hadden haar christelijk opgevoed, en reeds vroeg had Alice de knieën leeren buigen voor den Vader, die in de hemelen is. En nu het God beliefd had haar ouders door den dood van haar weg te nemen, wist ze toch, dat haar hemelsche Vader voor haar zorgde en haar leiden zou door dit leven.

In het gezin, waarin zij als gouvernante in betrekking kwam, was niemand, die den Heere kende en liefhad, dan een bejaarde dame, de moeder van den heer des

De tweede moeder

2

huizen. Met deze kon ze spreken over de dingen, waarvan haar hart steeds vervuld was, en de oude dame met haar zilverwitte haren werd haar tot leidsvrouw en steun.

Eenige maanden vóór haar huwelijk gebeurde het, dat de heer Van Duin, voor zaken op reis zijnde, een paar dagen bij de familie Van Hertshoorn, van welke hij een verre bloedverwant was, kwam logeeren. Reeds bij vorige gelegenheden had hij de jonge gouvernante daar ontmoet, en had zij reeds een goeden indruk op hem gemaakt. Daar zijn huishouding, omdat hij veel afwezig moest zijn, hem drong, spoediger dan hij zelf anders gewenscht had, weder een vrouw te nemen, en zij van goede familie was, al bezat zij ook geen fortuin, zoo besloot hij, na voldoende inlichtingen omtrent haar persoon en haar karakter te hebben ingewonnen, haar ten huwelijk te vragen. Voor Alice was het een zware strijd om in deze gewichtige zaak een beslissing te nemen. De heer Van Duin was een man van de wereld, die nooit aan God of zijn gebod dacht.

Zij kon het langen tijd met zichzelf niet eens worden en begaf zich daarom tot de oude mevrouw Van Hertshoorn, om haar raad in te winnen.

Mevrouw Van Hertshoorn, ofschoon zij een godvreezende vrouw was, dacht zeker niet aan de woorden der Heilige Schrift, waar geschreven staat: „Trek niet een ander juk aan met de ongelooovigen,” anders zou zij zeker niet Alice aangespoord hebben dien stap te doen. Te goeder trouw meende zij, dat het de roeping van Alice was aan het aanzoek van den heer Van Duin gehoor te geven, en dat de Heere haar voor die taak riep.

Die vijf moederlooze kinderen, die daar nu als het ware in het wilde opgroeiden, overgelaten aan de zorg van dienstboden, daar de vader meestal door zijn zaken afwezig was, die arme kinderen nu lagen mevrouw Van Hertshoorn zóó na aan het hart, dat zij geen oogenblik in tweestrijd kwam, welken raad zij haar jeugdige vriendin te dien opzichte te geven had.

Alice, geheel vertrouwend op de inzichten en op de meerdere wijsheid en ervaring der oude dame, die zij als een ware christin had leeren kennen en hoogachten, meende er ten laatste ook haar roeping in te zien en had toen deze opgevolgd.

Dien avond nu, waarop we straks doelden, de laatste vóór haar trouwdag, had zij knielend het hoofd gebogen in den schoot harer oude vriendin, en snikkend deze om haar zegen gevraagd. „Lieve mevrouw,” had zij gezegd, „de taak, die mij wacht, weegt mij thans zóó zwaar, ik gevoel mij zóó klein en zwak, dat ik begin te twijfelen, of ik wel ooit tot het volbrengen in staat zal zijn.”

De oude dame had toen vriendelijk haar hand op het hoofd harer jeugdige vriendin gelegd, en haar geantwoord:

„Wij moeten ten allen tijde, en inzonderheid bij elke wisseling van ons lot, bij elke nieuwe taak, die ons op de schouders wordt gelegd, denken aan hetgeen geschreven staat: „Hij, die u roept, is getrouwd, die het ook doen zal.”

Wanneer wij maar getrouwd zijn in het vervullen van onze taak, dan liggen wij niet meer voor onze, maar voor Zijn rekening en kunnen wij de uitkomst onzen God overlaten.

Ga met God en met moed, mijn kind — en het zal

u welgaan. Zie niet voor- of achterwaarts, maar vooruit.

Treedt vroolijk voort op 's Heeren wegen,
En neem uw plicht getrouw in acht,
't Wordt eindelijk alles u ten zegen,
Wanneer gij biddend daarop wacht."

Zóó had mevrouw Van Hertshoorn gesproken, en bemoedigd en getroost was Alice haar nieuwen werkring tegengegaan. Maar nu, terwijl ze daar zoo stil nederzat en haar gedachten terugvloegen naar haar vorig tehuis, waarin zij vier jaar had doorgebracht, en naar haar moederlijke vriendin, kwam er een onuitsprekelijk heimwee in haar op, een verlangen om terug te keeren naar Duitschland, naar haar geboorteland.

Daar waren haar zuster, haar vriendin en de graven harer dierbaren op het kleine, groene kerkhof.

Hoe mooi zouden de witte rozen dezen zomer bloeien, die zij met eigen hand geplant had op het graf harer moeder, omdat deze roos haar lievelingsbloem was geweest!

En dan het grafje van Gustaaf, haar kleinen broeder, die zou vroeg gestorven was, en nu reeds sinds jaren sluimerde onder de kleine, witte zerk, met den treurwilg er boven!

En hier in het vreemde, onbekende land was alles, wat haar tot nog toe ontmoet was, zoo koud en zoo vreemd. 't Was alsof haar oogen plotseling geopend werden en het werd haar nu duidelijk, dat haar echtgenoot haar slechts getrouwd had, omdat zij een geschikte persoon was om voor zijn kinderen te zorgen,

trekken, waar je niemand kent, en dan zoo'n gezin voor je rekening te krijgen."

„Nou, je weet er ook niets van," zei Sientje. „Mensch, ze heeft geen ouders meer en geen tehuis, dat heeft

mijnheer mij zelf gezegd, want hij zei nog tegen mij, vóór hij heenging om haar te trouwen: „Sien," zei hij, „je bent een verstandige vrouw, dat ben je altijd geweest, want anders was je niet zoo lang hier gebleven, van dat ik met mijn nu overleden vrouw getrouwd ben af.

hen op te voeden en zijn huishouding te bestieren, doch in het geheel niet omdat hij haar bijzonder liefhad of iets meer voor haar gevoelde, dan hij gevoeld zou hebben voor een andere vrouw, die evenveel geschiktheid voor dat alles bezeten had.

En de dienstboden? Zij schenen volstrekt niet blij te zijn met hun nieuwe meesteres, te oordeelen naar de meer of mindere stugheid, waarmee zij haar bejegenden, en de onvriendelijkheid in hun blikken. O! zij zou veel moeten kampen en veel strijd te voeren hebben met zichzelf, zou zij hier overwinnen, dat gevoelde zij duidelijk en klaar.

Deze gedachten hielden haar bezig, terwijl zij voor zich uit staarde in den tuin, en zoo kwam het, dat zij het tikken aan de deur van Sientje niet gehoord had, die eindelijk de kamer binnenkwam, en vroeg, wat voor groenten mevrouw wilde, dat er genomen zouden worden.

Mevrouw Van Duin veegde haastig haar oogen af, vóór zij zich omkeerde en, na de oude dienstmaagd geantwoord te hebben, stond zij op en begon aan haar werkzaamheden van den morgen.

„'t Is daar binnen niet plus," zei Sientje, toen zij in de keuken bij Doortje terugkeerde, na de ontvangen opdracht betreffende de groenten te hebben uitgevoerd. „Zij huilt nou al, en dat de eerste dag! 't Schijnt, dat ze 't hier niet bijster prettig vindt, althans ze ziet er uit, of het haar niet is meegevalen."

„Nu, zoo'n eersten dag kan je er nog niet veel van zeggen, Sien," zei Doortje op eenigszins goedigen toon, „'t is ook niet alles, zoo van je ouders en al je bekenden en familie af te moeten, en naar een vreemd land te

Ik zou je hier ook wel huishoudster gemaakt hebben, maar het is op je ouden dag te veel van je gevegd. Daarom ga ik nu eenigen tijd heen en breng dan een nieuwe meesteres in huis. Je bent altijd goed voor mijn eerste vrouw geweest, Sien," zei hij, „en hebt al de kinderen zien geboren worden, en daarom vertrouw ik van je, dat je ook goed voor mijn tweede vrouw zult zijn, en je naar haar zult schicken.

Ze is nog wel jong, vier en twintig jaar, en ze heeft natuurlijk nooit aan het hoofd van een huishouding gestaan, hoewel ze heel flink is. Maar je zult haar toch wel eens een handje helpen, en haar in alles tegemoet komen, vooral in den eersten tijd. Ze is een wees, en heeft niet veel op de wereld; ik hoop, dat zij zich hier in haar nieuwe omgeving spoedig thuis en gelukkig zal gaan gevoelen en dat Doortje en jij haar taak zult veraangenameen en verlichten, zooveel je allebei kunt."

„Nu, wat mij betreft," ging de oude dienstbode voort „ik zal haar geen stroobreed in den weg leggen, als ze mij maar met rust laat, en zich met haar eigen zaken bemoeit. 'k Ben te oud geworden, om mij te laten drillen door een jonge mevrouw, al heeft ze ook het zachtste gezichtje van de wereld."

Aldus waren Sientje's beschouwingen. Geëerd en gevleid door het denkbeeld, dat haar meester haar in het vertrouwen genomen had in zake zijn tweede huwelijk, verhief zij er zich op tegenover Doortje, die niet die onderscheiding genoten had, en die dus wel een klaar besef moest krijgen, welk een gewichtig persoon die Sientje was in het oog van haar meester.

Doortje echter was verstandig, zij toonde zich niet

geprikeld, maar rolde haar breiwerk langzaam op, dat zij onder het ontbijt ter hand had genomen, en ging naar boven om aan de bedden te beginnen. „'k Hoop dat het gaan mag,” dacht ze in zichzelf, „en anders zoek ik tegen Augustus een anderen dienst. Getuigen zal mijnheer mij wel geven in alle geval, want ik heb altijd mijn plicht gedaan, hier, zoowel als in mijn vorigen dienst.”

HOOFDSTUK III.

Haar roeping getrouw.

„Mama, de meester op school heeft gezegd, dat een tweede moeder nooit zoo voor kinderen zijn kan, als een eigen moeder.”

Met deze woorden trad Johan op zekeren morgen, toen hij uit school kwam, de kamer binnen.

Mevrouw Van Duin zat voor het raam in de tuinkamer, die ook voor eetkamer werd gebruikt. Vóór haar op een rond tafeltje stond een mand met kousen en andere kleedingstukken, en zij was bezig aan het herstellen van een kleedingstuk van den kleinen Gerard.

Op de woorden van Johan keek zij snel op en een lichte blos verspreidde zich over haar bleek gelaat. Gelijktijdig met den knaap was ook Sientje binnengekomen en zij had de woorden van het kind ook gehoord.

„'t Was beter, dat de meester je wat anders vertelde,” zei zij brommend, „of je leerde thuis gehoorzaam te zijn, dan deed hij ten minste nog wijs.”

Daarbij kwam, dat zij nu reeds zeer goed gevoelde, welk een groote kloof er gaapte tusschen hem en haar. Nooit of nimmer was er in dit huisgezin gebeden, en de Bijbel was een versmaad boek in dit huis, meer dan zij had kunnen denken of vermoeden. De vorige mevrouw Van Duin, hoe goed en degelijk zij ook in het maatschappelijk leven geweest was, en welk een goede echtgenoot en moeder zij ook mocht geweest zijn, kende geen God voor haar hart en had nooit haar kleinen op Hem gewezen, noch hen met den grooten Kinder-vriend, den Heere Jezus, bekend gemaakt, zelfs zijn Naam niet genoemd. Zij was gestorven in de volle overtuiging, dat zij goed geleefd had, en nu vertrouwde zij, dat het na haar dood ook wel goed met haar zou zijn.

Zij had Max vóór haar sterven vermaand een goede jongen te blijven, steeds het rechte pad te houden, en daardoor een goed voorbeeld aan zijn broertjes te geven, en nimmer zijn moeder te vergeten, die hem zoo teeder had liefgehad.

En nu stond haar opvolgster op een vreemd terrein, een geheel nieuw arbeidsveld. Hoe zou ze hier met zegen het goede zaad kunnen uitstrooien, waar de aarde nog niet was omgeploegd?

Met een gevoel van onmacht boog ze dikwijls haar knieën, om God te vragen haar moed en wijsheid te geven tot het volbrengen zijner geboden.

Het deed den heer Van Duin eenigszins onaangenaam aan, toen hij zag, dat zijn vrouw aan tafel de handen vouwde, de oogen sloot en eenige oogenblikken in het gebed doorbracht. Hij had er vóór zijn huwelijk geen bijzondere aandacht aan geschonken, maar nu viel het

Het was voor de eerste maal, dat mevrouw Van Duin van de zijde van Sientje eenigen steun ondervond, en haar hart klopte sneller, want het verblijdde haar.

Het was nu acht dagen geleden, sinds ze in haar nieuw te-huis gekomen was, en tot nog toe had de oude dienstmaagd nog geen enkel vriendelijk woord tot haar gesproken.

Wel deed ze stipt, wat haar bevolen werd, en nam zij de noodige beleefdheden in acht jegens haar nieuwe meesteres, doch daar bleef het bij. In haar hart was ze jegens haar jonge mevrouw volstrekt niet vriendelijk gezind, al liet ze er niets van blijken. Maar de jonge vrouw had met haar fijn, vrouwelijk gevoel al spoedig zeer juist opgemerkt, dat zij eigenlijk niemand welkom was in het huis, dat nu haar eigen huis was. Zelfs haar echtgenoot, hoewel hij zeer vriendelijk en voorkomend voor haar was, behandelde haar toch met een zekere koelheid, en dit viel haar hard.

hem op. Hij zeide er echter niets van, en deed of hij het niet bemerkte.

„Papa,” zeide Johan echter op zekeren dag, toen hij eenige oogenblikken met zijn vader alleen was, „mama heeft gezegd, dat wij aan tafel bidden moeten, en vóór wij in bed gaan, moeten wij ook eerst neerknielen, en dan zegt mama ons een gebedje voor. Vindt u dat niet aardig, papa?”

„Zóó!” zeide zijn vader en deed tegelijk een bijzonder krachtigen haal aan zijn sigaar, „en ken je dat gebedje al?”

„Nog niet heelemaal, papa, maar als ik het ken, zal ik het eens voor u opzeggen,” zeide de knaap. „Mama heeft gezegd, dat het God is, tot wien wij spreken, als wij bidden, en dat Hij gaarne naar de kinderen luistert en hun verhooring schenkt.”

„Maar wat bid je dan alzoo?” vroeg zijn vader verder. „Ik bid voor u en de broertjes, of u allen gezond moogt blijven, en ook, dat ik een gehoorzame jongen mag worden.”

De heer Van Duin zeide niets meer, maar stond op en ging den tuin in. Op een kleinen afstand bij een rozenbed zag hij zijn vrouw staan met Gerard aan de hand.

Hij trad met langzame schreden op haar toe en bleef toen naast haar staan, terwijl hij schijnbaar vol aandacht een rozenknop beschouwde.

„Je moest de kinderen niet leeren bidden, Alice, daar ben ik sterk tegen,” zeide hij. „Ik houd niet van dat geteem en, als ze groot zijn, verleeren ze het toch. Het brengt bovendien allerlei verkeerde denkbeelden in het hoofd.”

„Bernard!” antwoordde zijn vrouw, en haar oogen begonnen zonderling te schitteren, terwijl een trek van vastberadenheid haar lippen plooidde. „Bernard, je zoudt mij evengoed kunnen gebieden niet meer te eten en toch gezond te blijven, zoo onmogelijk is voor mij de eisch, dien je mij stelt. Ik wil alles doen om je genoeg te geven, en zal je in alle andere dingen onvoorwaardelijk gehoorzamen, mits het geen dingen zijn, die in strijd zijn met Gods gebod. Maar hierin kan ik niet doen, wat jij wilt. Ik zou niet verantwoord zijn, als ik de kinderen niet met God bekend maakte en met den Heere Jezus, zijn lieven Zoon. Eenmaal zal ik er rekenschap van moeten geven, hoe ik hun voorgegaan ben. Ik smeek je, kom daarom nimmer meer hierop terug.”

„Maar het zijn toch *mijn* kinderen,” antwoordde haar echtgenoot boos, omdat hij aan haar gelaat zag, zoowel als aan haar houding, dat zij hem in dezen niet zou gehoorzamen.

„En het zijn evengoed de mijne,” liet zij er dadelijk met nadruk op volgen. De heer Van Duin keek zijn echtgenoot verrast aan; hij gevoelde dat zij geheel haar roeping gevoeld en verstaan had, en die wenschte op te volgen.

Wrevelig keerde hij naar huis terug en liet, zonder een woord verder te spreken, zijn vrouw bij het rozenbed staan, terwijl hij bij zichzelf mompelde: „Dat heb ik niet geweten, dat ze zoo'n dweepster was. Nu, ik hoop maar dat ze met haar godsdienst wat goeds uit mag richten en de jongens onder haar leiding wat gehoorzamer mogen worden. Met Max zal ze een harden strijd hebben; de jongen zal zich niet licht buigen voor haar,

dat heb ik wel gedacht. Nu, in alle geval ben ik blij, dat ze verstand van de huishouding heeft, en met de kinderen weet om te gaan. Neef Van Hertschoorn schijnt van die vroomheid niet veel last te hebben gehad, want hij heeft er nooit over geklaagd, ja zelfs met geen enkel woord er van gerept. Nu, als haar godsdienst van de echte soort is, dan zal ik dat mettertijd wel kunnen bemerken.”

De heer Van Duin nam een boek, en ging onder de veranda zitten lezen, terwijl zijn vrouw, met een bosje op haar lief, zacht gelaat, en het jongste kind aan de hand, door den tuin wandelde.

„Wel,” zei Mietje, die naast de familie Van Duin diende, tot Sientje, toen deze bezig was de straat te schrobben, „wel, hoe bevalt je nieuwe mevrouw je? Kun je nogal met haar over weg?”

„Ja, hoor! dat gaat best; 't is me erg meegevallen,” zei Sientje. „Ik had me heel wat anders voorgesteld. Ze is volstrekt niet lastig, en ze rijdt me niet na ook. Maar, weet je, ze is heel vroom, want ze leest elken dag in den Bijbel en, sedert zij in huis is gekomen, wordt er ook door haar en de kinderen gebeden. Mensch, 't is of de boel hier met handen is omgekeerd.”

„Wat zeg je!” zei Mietje. „En mijnheer, hoe is die er onder?”

„Nou, wat zal hij er aan doen? Ik geloof niet, dat hij het prettig vindt, maar hij zegt er nooit iets van, zoo ver ik weet. Hij is maar blij, dat zijn jongens al zoo heel anders zijn geworden, want zij heeft ze in bedwang, dat zeg ik je. 't Is, of zij ze met haar oogen regeert.

Je zou zeggen, zulke zachte duivenoogen, dat die zoo'n macht over zulk ondeugend goedje kunnen uitoefenen!”
„'t Komt door den godsdienst, Sien! geloof me, anders

nergens door. Nou, dat ze goed is, geloof ik wel, en vriendelijk is ze ook en niets grootsch, want toen ik Vrijdagmiddag de bel stond te poetsen, ging ze juist uit en zei zoo vriendelijk: „Dag, Mietje, mooi weer vandaag, hè? Zoo'n zonneshijntje doet een mensch goed.” Ik moet zeggen, ze ziet er lief uit, je mevrouw, Sien!”

„Ja,” zei Sientje, „en 't aardigste is, dat de kinderen zich haar zoo geheel anders hadden voorgesteld. Bijvoorbeeld de jongeheer Erik. Hij had gedacht, zei hij tegen mij, dat zijn nieuwe moeder oud en leelijk zou zijn, met kwaadaardige oogen, een gerimpeld gezicht en een grooten bril op. Volgens zijn gedachte moesten tweede moeders er altijd zoo uitzien. „Malle jongen,” zei ik tegen hem, „je hadt het eigenlijk wel verdiend, er zoo een te krijgen, die je af en toe eens flink onder handen nam.” Want, Mie, 't is wat, om met vijf zulke jongens huis te houden.

Als je er eens bij geweest was, die vier weken, toen mijnheer van huis was, om zijn vrouw te halen en mijnheers jongste broer hier logeerde om er een beetje orde onder te houden. Mensch, je hadt er zoo waar uitgelopen, als je in mijn plaats geweest was. Gelukkig echter ging de broer van mijnheer heen, twee dagen vóór deze met mevrouw terugkwam, want, zooals je weet, is hij zeeofficier en hij moest weer op reis. Wat was ik blij dat hij wegging, want zoolang hij er was, was er met de jongens in 't geheel geen huis te houden.”

„En hoe zijn de kinderen tegen mevrouw?” onderzocht Mietje verder.

„O die mogen haar wel lijden, alleen de oudste niet, die is altijd even bokkig en stuursch tegen haar. Hij kan zijn eigen moeder maar niet vergeten. Nu, hij was ook haar oogappel, haar lieveling, en je moet denken, dat hij al twaalf jaar geweest is, en dus wel eenigszins beseffen kan, wat hij in zijn moeder heeft verloren. Dit weet ik wel, dat mevrouw een harden dobber zal hebben, voor zij hem gewonnen heeft; dat vertel ik je.”

Het begon te regenen, en dit was oorzaak, dat Sientje uit alle macht begon te schrobben om haar straat nog klaar te krijgen, voor de geheele bui zich ontlastte, en hierdoor werd het gesprek tusschen het tweetal afgebroken.

HOOFDSTUK IV.

Kracht tot den strijd.

Het was een moeielijke dag voor mevrouw Van Duin geweest. Er had een heftig tooneel plaats gehad tusschen haar en Max, die beslist geweigerd had haar te gehoorzamen, waarop hij door zijn vader naar boven was gestuurd, met het streng gebod den geheelen dag daar te blijven, en zich niet beneden te vertoonen.

De andere kinderen waren allen naar bed, en nu zat mevrouw Van Duin in het schemerdonker in de tuinkamer. De deuren der veranda stonden wijd open en het zachte avondwindje voerde heerlijke bloemengeuren met zich naar binnen. Een enkele ster vertoonde zich reeds aan het blauwe azuur, en een plechtige stilte heerschte rondom. Alles ademde vrede, kalmte en rust.

Na de vermoeienissen van den dag was het, of er nieuw leven in de borst der jonge vrouw ontwaakt was. Onwillekeurig verhief zich haar geest opwaarts, en voerden haar gedachten haar naar het oord van vrede en rust, waar niemand treurig is of vermoeid, omdat dáár de strijd des levens voor immer een einde heeft.

Eenige dagen geleden had zij bericht ontvangen, dat de oude mevrouw Van Hertshoorn zachtken was heengegaan. De engel des doods was tot haar gekomen, stil, zonder eenig gedruisch, en had haar met zich medegevoerd.

Buiten haar zuster had mevrouw Van Duin nu niemand meer op aarde, die haar tot steun en troost was. Gelukkig echter, dat er Eén was, aan wien zij zich kon vastklemmen, en die altijd met haar was; die, als zij riep, zijn oor luisterend tot haar boog, en die nooit moede werd op haar klachten te antwoorden.

Want het leven was toch zoo moeielijk, en het dagelijksch leven met zijn altijd wederkeerende zorgen, met zijn kleine verdrietelikheden en teleurstellingen, het oefende alles zoo'n grooten invloed uit op haar geest.

En zij stond zoo geheel op zichzelf, als een eenzame en verlatene, te midden van een wildernis.

Zij dacht aan mevrouw Van Hertshoorn, haar moederlijke vriendin, die nu boven alle leed en lijden der aarde verheven was, en stelde haar zich voor, bekleed met het wit gewaad der hemelingen, dragende de gouden kroon en den palmtak der overwinning. En zij, die nog in den strijd was, die nog misschien een lang leven voor zich had van worstelen, zou zij nimmer bezwijken?

Toen klonk een zachte stem binnen in haar en 't was, of haar toegeluiserd werd: „Wees getrouw tot den dood, en Ik zal u geven de kroon des levens.” Openb. 3.

Haar gedachten gingen over op de kinderen en inzonderheid op Max. Het deed haar verdriet, dat hij zoo stug en bijna vijandig tegen haar was, en zij vroeg zichzelf af, wat de oorzaak er toch eigenlijk van mocht zijn.

De tweede moeder

8

Zij had in 't eerst gedacht, dat het langzamerhand wel beter zou worden, en zij had niet de minste moeite gedaan, hem anders te stemmen, daar zij den schijn niet wilde hebben, van zich aan hem op te dringen. Daarbij vreesde zij ook, dat pogingen daartoe van haar zijde een heel andere, een geheel verkeerde uitwerking zouden hebben, dat het als het ware olie in het vuur werpen zou zijn en hem hoe langer hoe meer van haar zou vervreemden.

Nu scheen het haar in dit oogenblik toe, dat ze gedwaald had.

Zijn anders zoo gesloten karakter had zich vandaag in hevige vijandschap geopenbaard. Zijn gezicht was doodsbleek geweest en zijn oogen hadden geflikkerd; hij had in zijn drift op den grond gestampt en haar het boek naar het hoofd geslingerd, toen hij de kamer werd uitgestuurd. Nu had hij den geheelen middag en avond boven doorgebracht, zonder dat zij naar hem had omgezien. Zij kreeg medelijden met hem. Hij was immers nog zoo jong, nog maar een kind, en hij miste zijn eigen moeder, die hem in veel opzichten bedorven had door veelal zijn kleine wenschen en grillen te bevredigen.

Ja, hij moest zich wel diep ongelukkig gevoelen, de arme jongen, nu alles zoo was veranderd, daar hij niet inszag, dat veel tot zijn bestwil was. Zij wilde daarom tot hem gaan, en een poging tot toenadering wagen.

Het was geheel donker geworden, toen zij naar boven ging, en zijn slaapvertrek binnentrad.

Langzaam steeg de maan van achter een wolk op, en wierp haar zacht schijnsel door het venster. Het gordijn was hoog opgehaald, en daardoor kon men van

uit de kamer ontelbare sterren zien, die aan het hemelgewelf flonkerden, en als in stillen vrede op de aarde nederblikten. Het was er licht door in het kleine vertrek en duidelijk kwam het blozende jongensgelaat op het helderwitte kussen uit. Het glanzende, goudblonde haar werd door het maanlicht als met mat zilver overgoten, en dit verhoogde de liefelijkheid van het gezicht van den slapende. Troostend hadden de vermoeide oogleden, waarvan de lange wimpers een lichte schaduw wierpen op de ronde wangen, zich over die mooie kinderoogen gesloten.

De kleine mond, die zoo vaak ontsierd werd door een trek van trotsche onverschilligheid, vooral, wanneer hij in tegenwoordigheid zijner stiefmoeder was, was nu in zijn slaap zacht geplooid tot een vriendelijken, bijna weemoedigen glimlach.

Zijn gelaat droeg duidelijk de sporen, dat hij geschreid had, doch thans lag er zulk een uitdrukking van stille rust over verspreid, dat zijn jeugdige stiefmoeder er door bewogen werd. Zij zette zich op den rand van zijn bed neder en bleef onbewegelijk zitten.

Gevoelde hij het in zijn slaap, dat zij zoo dicht bij hem was, dat hij er onrustig door werd en het hooft van haar afwendde?

Zij hield haar adem in, en luisterde. Neen, hij sliep door, kalm en vast. Op eens echter strekte de slapende zijn arm rechtuit boven het dek, terwijl de kleine hand een of ander voorwerp stijf omklemd hield. Zij boog zich over den slapende heen om dit nader te bezien: het was — zij kon het duidelijk onderscheiden bij het licht der maan — het portret zijner overleden moeder.

In gepeins zat zij geruimen tijd bij het bed ternerder. Plotseling echter ontwaakte Max, en snel als het weerlicht gleed de hand met het portret onder het dek, als schrikte hij bij de gedachte, dat iemand het mocht hebben gezien. „Wat doe je hier, Doortje?” vroeg hij verschrikt, blijkbaar nog niet geheel wakker.

„Het is Doortje niet, Max, ik ben het,” zeide zijn moeder zacht.

Hij antwoordde niet, maar wendde het gelaat af, en verborg het in de kussens.

Zij meende hem zacht te hooren snikken. Toen, in een opwelling van teederheid en diep medegevoel, boog zij zich dieper over hem heen, en kustte hem.

tot haar kwam in het ruischen van den avondwind door de toppen der boomen, en haar gebedschapt werd, dat haar gebed verhooring had gevonden. Zij zou dat kinderhart blijven zoeken, blijven bewerken en, naar zij vast vertrouwde, eenmaal vinden.

HOOFDSTUK V.

Tot Jezus.

Weken en maanden waren voorbijgegaan. De herfst was gekomen, en de boomen hadden hun bladerdos afgeschud. Nu was November in het land en het zachte, zoele herfstweer had plaats gemaakt voor ruw en winderig weder, vergezeld van gure regenvlagen.

Reeds had een enkele maal de sneeuw een dun kleed over de aarde heengespreid, als voorbode van den naderenden winter.

In de woning van den heer Van Duin heerschte een ongewone stilte, en bij het binnentreden van het huis had men wel kunnen denken, dat de familie op reis of het heele huis uitgestorven was.

Slechts een enkele maal per dag, en dan alleen in de morgenuren, hoorde men den lichten tred van de jeugdige vrouw des huizes door de gang heen en weder gaan naar keuken en kelder. Dan verdween ze weder en bleef verder den geheelen dag op de bovenverdieping.

Daar zag het er echter anders uit dan beneden. In elk der kleine bedden, die alle naar de ruime kinderkamer

Max schudde met zijn hoofd, als hinderde het hem, dat zij het gedaan had.

„Ik wil slapen,” zeide hij gemelijk, „laat mij als 't u blijft met rust.”

„O, Max! Heb je er dan in het minst geen gevoel van, hoe innig leed je mij doet met zóó te zijn? Ik ben nu reeds zooveel weken bij je en in al dien tijd heb je nog niet een enkel vriendelijk woord tegen mij gesproken. Wat heb ik je gedaan, dat je zoo onvriendelijk tegen mij bent?”

„Niets,” antwoordde de knaap; „doch — wat deed u ook hier te komen? Ik heb u niet lief, en ik zal nooit van u houden, nooit — nooit!”

„Nooit?” herhaalde zij, pijnlijk getroffen. De knaap schudde heftig zijn hoofd heen en weer, drukte hartstochtelijk het portret aan zijn borst en trok met de andere hand het dek over zijn hoofd.

Mevrouw Van Duin ging zacht heen, diep bedroefd en bijna ontmoedigd.

Zij kon dus niets voor hem zijn?

Ja toch, hoewel alles hopeloos scheen, was er toch nog één ding, dat zij voor hem kon doen: zij kon voor hem bidden.

Zij knielde neder in de eenzaamheid van haar eigen slaapvertrek en, terwijl de knaap zich op zijn legerstede aan hartstochtelijke droefheid over het gemis zijner zoo teer beminde, overleden moeder overgaf, lag zijn jeugdige stiefmoeder daar geknield met opgeheven handen, en stortte haar ziel uit in een vurig smeekgebed voor het weerspannige kind. Gedragen op de vleugelen van Gods ontfermende liefde, was het haar, alsof een antwoord

waren overgebracht, lag een jeugdige patiënt. De gezichtjes opgezwollen en met vuurroode vlekken, en daarbij brandende van koorts, lagen ze allen daar ziek ter neder. Ook het ledikant van Max was daarheen gebracht. Over al die bedjes boog zich af en toe zacht en bijna geruischloos een lieflijke gestalte, en schudde nu en dan met teedere hand de kussens der kleine lijdens weder op. Op de huisdeur was een plakkaat aangeplakt, waarop met groote, zwarte letters te lezen stond:

**Besmettelijke ziekte
ROODVONK.**

De dokter kwam elken dag, ja, de laatste paar dagen zelfs tweemaal per dag en, wanneer hij zich dan over het bed van Max heen boog, schudde hij meer dan eens bedenkelijk het hoofd. Veelal lag de knaap in felle koortsen, en ijde dan en warde alles door elkaar.

Met onuitputtelijk geduld waakte zijn jeugdige stiefmoeder aan zijn bed en, wanneer hij bij kennis was, las zij als het ware in zijn oogden, wat hij begeerde; zij begreep terstond iederen wenk en iederen blik.

Het was aandoenlijk te hooren, hoe de jeugdige lijder in zijn ijlen aanhoudend om zijn overleden moeder riep, en tot haar sprak, als was zij dicht in zijn nabijheid. Hij smeekte haar dan, niet van hem heen te gaan, daar hij haar niet missen kon, en, wanneer zijn stiefmoeder zich dan met teederheid over hem heenboog, en hem zachte, liefdevolle woorden in het oor fluisterde, dan meende hij, dat zij zijn eigen mama was, en liet hij zich door haar liefkoozen.

Het waren dagen van groote spanning en vreeze. Dagen, in welke het leven van den twaalfjarigen knaap ieder oogenblik door de zeis des doods scheen te zullen worden afgesneden, en in welke de engel des doods boven de sponde zweefde van den lijder.

Bijgestaan door de trouwe Sientje, die haar meesteres in alles de behulpzame hand bood, waakte mevrouw Van Duin nacht en dag bij den doodkranken knaap en week bijna niet van zijn bed. 't Was haar in die dagen, of zij bovenmenselijke kracht ontving tot de taak, die nu zoo loodzwaar op haar rustte. Doch zij klaagde niet, haar sterkte was in God, en in het nachtelijk uur, als alles stil was, zat zij dikwijls met haar opengeslagen Bijbel voor zich en putte moed en kracht uit Gods Woord.

Met een bewondering, die bijna grensde aan vereering, sloeg haar echtgenoot haar gade.

't Werd hem duidelijk, dat er een onzichtbare hand was, die haar schraagde en ondersteunde en haar die kalmte en die zelfopofferende liefde schonk, die zij behoefde, om dat alles te kunnen volbrengen.

Eindelijk gingen die bange dagen voorbij en zeide de geneesheer, dat het gevaar geweken was. Max lag meestal doodstil en sliep veel, verzwakt als hij was door de koorts. Nu kon mevrouw Van Duin zich af en toe eenige rust veroorloven en, als zij er niet was, nam Sientje haar plaats op de ziekenkamer in. Mevrouw Van Duin zag er bleek en vermoeid uit door de spanning, waarin zij zooveel dagen achtereen verkeerd had, en het was haar duidelijk aan te zien, dat groote bezorgdheid haar hart dikwijls had beklemd en zij meermalen bang te moede was geweest. Nooit had zij kunnen denken,

„Zeker, mijn kind, zeker wil Hij dat. Hij komt zelf tot je en neemt je in zijn armen, als je het Hem vraagt. Kleine kinderen zijn de lammeren zijner kudde, en Hij waakt over hen met de grootste teederheid en liefde.”

„Dan wil ik Hem altijd liefhebben en zal trachten te doen, wat Hij gaarne heeft,” zei het kind, en met een zucht en een glimlach om den kleinen mond sloot hij de oogen om na te denken over den goeden Herder en het kleine, verdwaalde lam.

Buiten dwarrelden de sneeuwvlokken, en dekten de koude aarde als het ware met een lijkkleed, en in de kamer der kinderen knielden twee kleine jongens in hun bedjes, hand in hand, en fluisterden zachtens het gebedje dat zij dien dag pas geleerd hadden: „Wasch mij, lieve Heere Jezus, en ik zal witter zijn dan sneeuw!” —

Het waren Erik en Johan.

HOOFDSTUK VI.

Geschenk en gemis.

't Is meer dan een half jaar later. De groote vakantie was ten einde, en de drie oudste jongens keerden van een klein uitstapje terug.

Zij hadden drie weken bij bloedverwanten doorgebracht, en kwamen nu weder thuis.

Op een der bovenkamers zat mevrouw Van Duin in een gemakkelijken stoel voor het open raam, en in

dat die kinderen haar zóó dierbaar waren geworden, als zij ondervonden had in de oogenblikken, waarin hun leven bedreigd werd.

In de uren, dat zij stil en kalm waren, had zij hun woorden toegefluisterd uit de Heilige Schrift, woorden, eenmaal gesproken door Hem, die de kinderen, toen Hij op aarde was, tot zich riep, en hen in Zijn armen nam en gezegd heeft: Laat de kinderkens tot Mij komen en verhindert ze niet, want derzulken is het koninkrijk der hemelen.

Wat hun eigen moeder nimmer gedaan had, dat deed de tweede moeder: zij zocht de kleinen tot Jezus te leiden en hen in zijn armen te voeren.

Toen de kleinen aan de beterende hand waren, vertelde zij hun dagelijks van den lieven Heere Jezus, dien grooten Kindervriend, en wees zij hen er op, hoe zij Hem moesten smeeken om een rein hart, om vergeving voor al hun verkeerdheden.

En 's avonds, als het begon te schemeren, dan zong ze voor hen met zachte, welluidende stem van de liefde van Christus voor grooten en kleinen, voor arme en in zichzelf verloren zondaren.

Heden had zij hun de geschiedenis verteld van den goeden Herder, die het verloren schaap overal ging zoeken, op de bergen en in de valleien, totdat hij het gevonden had. Ook, hoe hij het lammetje draagt in zijn schoot, totdat hij het veilig in de eeuwige schaapskooi heeft binnengebracht.

„Mama,” zei de kleine Wouter en vlijde zijn krullerkopje tegen de borst zijner moeder, „mama, zal de Heere Jezus mij ook willen dragen?”

een mooi wiegje lag, tusschen kant en zijde, een heel klein kindje met net zulke blauwe oogen als mama, en o, zulk een lief gezichtje.

De jongens keken er naar met een bijna eerbiedige bewondering. Zij hadden gehoord, dat zij een zusje hadden gekregen in den tijd, dat zij van huis waren, en zij waren allen vol nieuwsgierigheid, en verlangend om het nieuwe huisgenootje te zien.

Daar lag het nu, het kleine zusje, en de jeugdige moeder keek met een gelukkigen glimlach telkens naar het wiegje.

De verpleegster liep met statigen tred door het huis heen en weer, tot groote ergernis van Sientje, met wie zij op voet van openbare vijandschap verkeerde, en die dikwijls zelfs tegen de levenlooze voorwerpen in de keuken aan haar gevoel lucht gaf, als zij niemand anders had om naar haar grieven te luisteren.

Zij kon de verpleegster niet uitstaan, omdat deze zooveel noten op haar zang had en zooveel drukte op haar lijf, zooals zij aan Mietje, haar buurkameraad, vertelde, voor wie ze dagelijks haar hart in vertrouwen uitstortte, en die op de hoogte gehouden werd van alles, wat er in huis zóoal voorviel.

Doortje was er ook nog. Zij had het niet noodig gevonden, een anderen dienst te zoeken, maar had zich best kunnen schikken onder haar nieuwe mevrouw, en gevoelde zich weltevreden.

De heer Van Duin was zeer in zijn schik met zijn dochttertje. Na vijf jongens te hebben gekregen, was een meisje hem hoogst welkom.

En voor de jongens was het een groote vreugde,

om 's morgens en 's avonds heel even te mogen komen, om het kleine zusje te zien. Soms zat mama er mede op schoot of liep de verpleegster zacht wiegend met het kind heen en weer.

En toen mama weer eens beneden in de huiskamer kwam met de kleine zus, en ze allen beschuitten met muisjes kregen, waren de vier jongsten als in de wolken, en de een voor den ander moest mama en de kleine zus een zoen geven, daar ging niets van af.

Zelfs Max scheen schik te hebben van de nieuwe wereld-burgeres en kon soms weleenkwartier bij het wiegje staan kijken in stille bewondering.

Tegen het einde van de maand September gevoelde mevrouw Van Duin zich niet wel. Zij werd zeer bleek en mager en begon er lijdend uit te zien.

De dokter schreef gedurig andere geneesmiddelen voor, doch, toen niets haar scheen te helpen, begon hij er op aan te dringen dat zij den winter in het Zuiden zou gaan doorbrengen. De heer Van Duin keurde dit plan goed, en zoo werden alle schikkingen voor de reis gemaakt, en op zekeren mooien dag in de tweede helft van

October vertrok mevrouw Van Duin en nam het zusje en de verpleegster mede. In warmer luchtstreek hoopte zij genezing en algeheel herstel te zullen vinden voor haar geknakte gezondheid.

Haar echtgenoot bracht haar weg en, toen hij haar goed en wel op haar bestemming zag in het hôtél, waar hij reeds van te voren kamers gehuurd had, moest hij om zijn zaken al weer aanstalten maken om naar huis terug te keeren. Met een gevoel van leegte en verlatenheid, begaf hij zich op de terugreis.

De dagen en weken, die toen volgden, bleven altijd in latere jaren in zijn herinnering gekenmerkt als „een nare, akelige tijd”.

De jongens wilden zich niet meer door Sientje laten regeeren en riepen gedurig om mama. Doortje kon ook al niets met hen geworden, en zeide meermalen, dat zij er in één woord wanhopend onder was.

Hevige tooneelen vielen er op de slaapkamer voor, wanneer Johan of Erik weigerden zich te laten helpen, en de beide dienstboden hun gezag wilden laten gelden.

De heer Van Duin bemerkte alles heel goed en deed, wat hij kon, maar zijn zaken riepen hem veel van huis. Met angst dacht hij er aan, hoe lang het nog zou kunnen duren, voor zijn vrouw terugkwam. Hij zou heel wat hebben willen geven, als hij haar maar dadelijk weer terug had kunnen halen; doch dit kon niet. Beslist had de dokter gezegd, dat mevrouw den geheelen winter in het Zuiden moest blijven.

Eén was er echter, wiens hart met een naamloos wee vervuld was, met een sterk verlangen naar haar, die hij in zijn weerspanningheid en liefdeloosheid altijd terug-

gestooten had, stijfhoofdig vasthoudend aan het denkbeeld, dat hij zich eens vast in het hoofd gezet had, dat hij haar nooit zou kunnen liefhebben, omdat zij niet zijn eigen moeder was.

Ondanks al zijn onvriendelijke bejegeningen was zij steeds dezelfde voor hem geweest. Onuitputtelijk geduld en onvermoeide liefde, die door niets zich liet ternederslaan, maar altijd goedsmoeds bleef, had zij hem steeds betoond.

Zoolang zij nog in zijn omgeving was, had hij volgehouden, hoewel toch niet meer zoo als in het eerst, om koel en teruggetrokken te zijn jegens haar, die toch zoo menigmaal, al wilde hij het zichzelf niet bekennen, een snaar in zijn hart had doen trillen. Altijd weer had hij zich met geweld verzet tegen zachtere aandoeningen, hoewel zijn geweten hem dikwijls aangeklaagd had van liefdeloosheid en onrechtvaardigheid. Maar nu was zij weg, al sinds weken, en hoe meer de tijd verliep, hoe meer ook het verlangen naar haar in hem levendig werd, en hoe sterker de begeerte om haar weer te zien, weder haar zachte, vriendelijke stem te hooren en haar liefelijke verschijning door het huis te zien dwalen.

En des avonds, als hij in bed lag en naar gewoonte het gordijn hoog had opgehaald, zoodat hij den hemel kon zien, dan, terwijl de avondster zich duidelijk en klaar aan den helderen winterhemel vertoonde en op hem nederblikte, dan was het of het haar oog was, dat op hem nederzag en dan schreide hij groote, heete tranen.

Al de liefdelooze woorden, die hij haar had toegevoegd, kwamen hem dan weder voor den geest. O, als hij ze terug had kunnen nemen, wat zou hij daarvoor wel gegeven hebben! Maar daarvoor was het nu te laat.

En o, als God haar eens daar in het verre Zuiden wegnam, en zij daar eens stierf, ver van hem en van hen allen, dan zouden al de herinneringen aan zijn vroegere hardheid en liefdeloosheid, die thans in hem waren opgewekt, zijn leven lang hem op het hart blijven branden, en zou ze nooit, neen, nooit kunnen vergeten.

Hij had wel eens hooren zeggen, dat het dikwijls gebeurde dat zij, die heentrokken naar een ander land om genezing te zoeken, daar stierven en hun graf vonden onder de groene mirten. En als dat nu ook met haar gebeurde, dan zou hij haar nooit kunnen zeggen, welk een bitter berouw hij over alles had, en zou hij haar nooit om vergeving kunnen vragen.

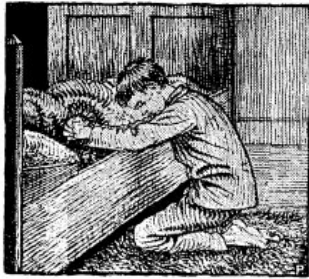
En dan, zou God hem niet straffen voor al het verdriet, dat hij haar aangedaan, en voor de ondankbaarheid, die hij haar betoond had? Zij had hem en zijn broertjes zoo menigmaal van God verteld, van Hem, die alles weet en ziet en die ook wel eens zijn zegeningen weder terugneemt, wanneer ze niet met een dankbaar hart uit zijn hand worden aangenomen, en Hem er lof voor wordt toegebracht.

God had zijn eigen moeder wel is waar weggenomen, doch Hij was het immers ook geweest, die hem weder een lieve moeder geschonken had?

En hoe had hij dat geschenk aangenomen? Nu kon God hem die tweede moeder om zijn ondankbaarheid ook wel weer ontnemen. O, als Hij dat deed, dan, ja, dan zou hij ook maar liever willen sterven, dat zou hij niet kunnen overleven.

Groote, onuitsprekelijke angst maakte zich van hem meester, als hij daaraan dacht.

Tot nu toe had hij nog nooit gebeden, zelfs in zijn ziekte niet, maar hij herinnerde zich in dit oogenblik, hoe menigmaal zij voor hem gebeden had.

Maar nu, — hij moest bidden, hij kon niet anders, hij werd er als 't ware toe gedrongen zijn hart voor God uit te storten. Hij kroop uit zijn bed, en knielde op den vloer neder, en een vurig gebed

steeg uit zijn hart op naar boven, naar den Heere in den hemel.

Hij smeekte God innig en vurig hem, om Jezus' wil, zijn lieven Zoon, al zijn zonden te willen vergeven en al de harde en liefdelooze woorden, die hij gesproken, en de bitteren gedachten, welke hij gekoesterd had, niet meer te willen gedenken. Nu bleek het dat Max dikwijls, ofschoon hij deed, alsof hij het niet hoorde, geluisterd had naar zijne moeder, als zij aan de broertjes vertelde van Hem, die op aarde gekomen was om zondaren te behouden en die voor hen zijn bloed gestort heeft.

Hij bad nog meer, want hij vroeg God, om zijn moeder te doen herstellen en te maken, dat zij spoedig weder terugkeerde.

kwijt is. Ja, een mensch zou zeggen, als hij het niet gezien had, dat het onmogelijk was, dat zooveel zachtheid gepaard kan gaan met zooveel kracht."

HOOFDSTUK VII.

De macht der liefde.

Eindelijk, na vele maanden van afwezigheid, kwam de dag, waarop mevrouw Van Duin thuis verwacht werd.

Het was een mooie, heldere zomersche dag in de maand Mei.

„Wat is het verrukkelijk weer," riep Erik uit, terwijl hij uit zijn bed sprong, en naar het venster ging, „en dat juist vandaag, nu mama thuis komt!"

De tuin stond in vollen bloei, de dauw hing nog over planten, bloemen en grashalmen, en liet overal heldere druppels als paarden achter. Maar het duurde niet lang, of de heerlijke morgenzon kwam met haar gouden stralen lachend de zilveren tranen van de teere blaadjes afkussen, als wilde ze zeggen, dat er nu geen reden tot treuren meer was.

Zóó dacht Max, terwijl hij uit het raam van zijn kamertje ook naar buiten keek, en met een glimlach om de lippen vouwde hij de handen als tot een gebed.

Ja, vandaag zou zij wederkomen, en dan nooit — nooit meer van hen weggaan.

Zijn diep, fijngevoelend hart, dat na den dood zijner moeder niemand getracht had te leeren kennen, was door haar begrepen, dat gevoelde hij, en nu zou hij

Hij wist dat zijn stiefmoeder elken morgen en elken avond haar knieën boog en tot God bad, en nu wilde hij met haar bidden, schoon ze ver van hem verwijderd was.

En niet alleen dien avond, maar elken volgenden dag bad hij voor haar en smeekte hij hoe langer hoe dringender om verhooring van zijn beden.

En het gebed deed wonderen. Hij werd een geheel andere jongen. In zijn omgeving werd dit duidelijk opgemerkt, en er ging een goede invloed van hem uit op de jongere broertjes. Hij werd nadenkend en stil, doch vertelde aan niemand, wat er in hem omging.

Eén was er in al haar eenvoudigheid, die hem begreep, en dat was de oude Sientje.

„Ik gaf een lief ding, als onze mevrouw maar weer terug was," zeide ze op een keer tegen Doortje, „al was het alleen maar om jongenheer Max. Hij kwijnt, de arme jongen! En 't is geen wonder ook. Men moet eerst maar missen, weet je, om beter te leeren waardeeren. Zoo ging het mij ook, nadat mijn moeder gestorven was. 'k Heb nooit geweten, dat ik zooveel van haar hield, als toen ze tegen me zeiden: „Sien! nou ben je een wees, je hebt geen moeder meer." Ik was toen nog pas in mijn eersten dienst, ik zal het nooit vergeten. Maar, om op de zaak terug te komen, ik zeg toch maar, dat onze jonge mevrouw in dien korten tijd heel wat heeft uitgericht.

Als ik nu tegen de jongens zeg, dat, als ze zoo den baas spelen, hun mama niet terugkomt, daar ik haar alles schrijf, dan zijn ze zoo gedwee als lammetjes! Nu, ik mag toch maar lijden, dat mevrouw gauw weerkomt, het huis lijkt me nu dikwijls een schip, dat zijn roer

voortaan alles aan haar zeggen, al zijn lief en al zijn leed, en met haar een nieuw leven beginnen.

In de brieven, die hij haar in den laatsten tijd had geschreven, had hij geheel zijn hart voor haar uitgestort, en het antwoord, dat zij hem teruggeschreven had, was van dien aard, dat bij de gedachte, haar heden weder te zien, zijn hart zóó snel klopte, dat hij onwillekeurig de hand tegen zijn borst drukte. Liefdevolle brieven, vol bemoediging en troost, had hij terugontvangen en ze hadden hem onuitsprekelijk verkwikt. O, hoe gevoelde hij hoe langer hoe meer dat zij alleen door haar volhardende liefde zijn hart gewonnen had en dat zij het was, die hem had leeren bidden, hetwelk hem nu een levensbehoefte geworden was.

Door de beproeving had hij God leeren zoeken, en hij, de Heere, had zich door hem laten vinden. Het was nu bij hem: „Het oude is voorbijgegaan, ziet, het is alles nieuw geworden."

Het was nu juist twee jaar geleden, dat mevrouw Van Duin haar intrede in haar nieuw tehuis had gedaan.

Nu, op dien liefelijken Meidag dan, rolde er weder tegen den avond een rijtuig aan en hield voor de deur stil.

De heer Van Duin sprong er uit, en hielp zijn vrouw uitstijgen, en daarna volgde de verpleegster met het kleine zusje. In de gezellige eetkamer was de tafel gedekt, nu voor alle leden van het gezin. Bloemen prijken in menigte in de kamer, en versierden de tafel. Zelfs de stoel, die voor mevrouw Van Duin bestemd was, en de tafelstoel van Lientje, het kleine zusje, waren met bloemen getooid.

De glazen tuindeuren stonden wijd open en het was,

of de vogels, die in den grooten boom op het grasperk tusschen de takken voor het oog verborgen waren, hun welkomslied zongen.

Toen de voordeur openging, sprong een kleine jubelende kinderschaar uit de kamer de gang in, en vijf paar armen werden als om strijd om de vrouw des huizes heen geslagen.

„Mama, lieve mama! Wij hebben zoo naar u verlangd! Waarom is u toch zoolang weggebleven? Wij konden u niet missen!” zoo klonk het van links en van rechts als in koor de tweede moeder tegen.

En zij? —

In de volheid haars harten blikte zij met de oogen vol tranen en toch met een liefelijken glimlach om de lippen neder op hen allen, en drukte zij den een na den ander aan haar hart.

O, welk een vreugdevol wederzien was dat! Toen gingen ze allen weer naar binnen, en troonden hun lieve moeder mede naar den met bloemen versierden stoel.

En daar zat zij als een koningin op haar troon en de heer Van Duin omarmde haar en zeide met tranen van blijdschap in de oogen, hoe dankbaar hij was, dat zij hersteld was wedergekeerd.

„Bernard, dat heeft God gedaan! Je gelooft dat nu toch immers ook wel, nietwaar, lieve man?”

„Ja, vrouw, ik geloof het van ganscher harte en jij bent het middel geweest in Gods hand om mijn oogen daarvoor te openen.”

Dankbaar zag zij haar man aan, en zeker steeg een stil dankgebed in haar hart tot God in den hemel op.

Wat haar ook veel blijdschap gaf, was het gezicht

Zij sloot hem in haar armen, en drukte hem vast tegen zich aan.

„Mijn lieve, beste jongen, nu mijn eigen, dierbaar kind,” zeide zij. „Alles is van harte vergeven, alles, alles! Laten we God te zamen er voor danken, dat hij mij weder hersteld heeft doen terugkeeren.”

Besluit.

Vele, vele jaren zijn sedert voorbijgegaan. Max is nu geen kind meer, maar opgegroeid tot een knap man. Evenals zijn oom Hendrik is hij zeeofficier geworden, en heeft al menige verre reis gemaakt naar vreemde landen. Bij zijn vertrek uit het ouderlijk huis, gaf zijn moeder hem een bijbel mede, als een trouwe gids op de groote levenszee. Hij vond er altijd weer zijn troost, zijn licht en zijn vreugde in.

Ver, ver van huis in het vreemde land, vervulde een zoet verlangen zijn hart, als hij dacht aan haar, die in het vaderland voor hem bad.

Beelden uit het verleden kwamen hem dan voor den geest en, als hij tot zijn vrienden daarvan sprak, dan placht hij met eerbied en vurige liefde te zeggen, wanneer hij vertelde van die moeder, die God hem andermaal geschonken had: „Sedert zij haar intrek bij ons nam, was het, of er een zonnestraal bij ons was komen wonen, en de zegen, die in ons huis kwam, deed haar intrede tegelijk met onze tweede moeder.”

van Max. Hij zag er bleeker uit dan gewoonlijk, maar zijn gelaat straalde van genoegen.

Tusschen al de bloemen op tafel stond ook een potje met vergeet-mij-nietjes. Mevrouw Van Duin trok het naar zich toe om de lieve bloempjes nader te bezien, en zag toen een kaartje tusschen de bloempjes ingestoken, waarop geschreven stond: „Welkom thuis! Van Sientje.”

„Dáárom niet,” zeide de oude dienstmaagd, toen mevrouw Van Duin na afloop van het middageten naar de keuken ging en haar hartelijk de hand drukte, terwijl Sientje groote moeite deed om haar ontroering te verbergen. „Dáárom niet, maar wij hebben allen u gemist, ik zoowel als de kinderen. En Doortje net zoo goed,” vervolgde zij, „ga u boven maar eens kijken.”

En ja waarlijk, op de slaapkamer stond een traai ruikertje bloemen, in een mooi vaasje, met een kaartje er bij, waarop Doortje's naam.

Mevrouw Van Duin was zeer getroffen door al de blijken van liefde, die zij ondervond, en zij dacht onwillekeurig aan het woord der Schrift: „De zegen des Heeren maakt rijk, en hij voegt er geen smart bij.” Dien avond, toen zij bij Max kwam, nadat hij reeds te bed was, om hem nog eens goeden nacht te zeggen, sloeg hij beide armen om haar hals en legde hij zijn hoofd tegen haar borst.

„O, lieve mama,” smeekte hij, „vergeef mij, o vergeef mij alles van vroeger, ik zal voortaan anders tegen u zijn.”

Heete tranen stroomden hem langs de wangen, bij de herinnering aan al zijn doorgestaan verdriet. „Ik heb nu zoo'n berouw, zoo'n bitter berouw, en ik heb zoo naar u verlangd en God gebeden, dat Hij u maar spoedig genezen mocht.”